

Urfa Dede Osman Avni Dergâhına Ait Sancaklar

GÜL GÜLER Doç Dr., Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk İslam Tarihi ve Sanatları
Bölümü, Şanlıurfa, Türkiye, gulguler67@hotmail.comGeliş Tarihi / Received Date : 11.10.2021
Kabul Tarihi / Accepted Date : 05.12.2021
Yayın Tarihi / Published Date : 31.12.2021

Atıf/ Cite as

Güler, Gül. "Urfa Dede Osman Avni Dergâhına Ait Sancaklar". *İstem*, 19/38 (2021): 217-246.
<https://doi.org/10.31591/istem.1040460>

Öz

Devletlerin, orduların, tarikatların sembolleri arasında yer alan sancak, kenarları saçaklı, üzerinde çeşitli şekiller ve işlenmiş yazılar bulunan, gönderli bayrak anlamına gelmektedir. Sancak ve bayrak genellikle aynı anlamda kullanılmalarına rağmen, sancak daha çok askeri alanda ordu ve donanmaya ait olarak karşımıza çıkmaktadır. Sancaklar, tarihi boyunca devleti temsil etmesinin yanında, tarikatlarda ve tekke kültüründe de önemli bir sembolik unsur olarak kullanılmıştır. Tarikat sancaklarında, ait olduğu tarikatın sembolleri ve dini içerikli yazılar bulunmaktadır.

Çalışmada incelenen sancaklar, 2010 yılında Mevîd-i Halil Cami'inde bulunduğu Hz.İbrahim'in doğduğu mağaranın yanında tahrip olmuş ve yıpranmış vaziyette bulunmuş ve daha sonra onarımları yaptırılmıştır.

Çalışmada, Urfa Dede Osman Avni Dergâhına ait olan bu 13 adet sancak, malzemeleri, teknikleri, süslemeleri, üzerlerindeki yazıları ve tarihleri bakımından incelenip değerlendirilmiştir. İncelenen sancaklar 19.yüzyıl sonu ile 20. yüzyıl başlarına tarihlenmekte ve en erken tarihli sancak, H.1305/ M.1887 tarihli'dir. Genellikle ipek kumaş kullanılmış olan sancakların yapım tekniği dokumadır. Sancakların üzerindeki yazı ve süslemede ise işleme, aplike ve baskı teknikleri görülmektedir. Sancakların tamamında yazı bulunmaktadır. Yazıların büyük bir kısmı dini içerikli'dir, süslemedeki kompozisyonlar ise nesnel, bitkisel ve geometrik motiflerden oluşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sancak, tarikat, tekke, Urfa, Dede Osman Avni.

Abstract

Sanjaks of Urfa Dede Othman Awni Lodge

The sanjak, which is among the symbols of states, armies and sects, means a flag with fringes on the edges, with various shapes and inscriptions on it. Although the sanjak and the flag are generally used in the same sense, the sanjak is mostly seen as belonging to the army and navy in the military field. Sanjaks have been used as an important symbolic element in the tariqas and lodge culture, as well as representing the state throughout its history. On the sanjaks of the tariqas, there are symbols of the tariqas which they belong to and religious inscriptions.

The sanjaks examined in the study were found in 2010 in a damaged and worn condition near

"This article is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) (CC BY-NC 4.0)"

the cave where Abraham was born, where the Mevlid-i Khalil Mosque is also located, and later repaired.

In the study, these 13 sanjaks belonging to the Urfa Dede Othman Awni Lodge were examined and evaluated in terms of their materials, techniques, decorations, writings on them and their dates. The examined sanjaks are dated to the end of the 19th century and the beginning of the 20th century, and the earliest dated sanjak is dated A.H.1305/ A.D.1887. The production technique of the sanjaks, which are generally made of silk fabric, is weaving. Embroidery, appliqué and printing techniques can be seen in the writing and ornamentation on the sanjaks. All of the sanjaks have inscriptions. Most of the writings have religious content, while the compositions in the ornament consist of object, vegetal and geometric motifs.

Keywords: Sanjak, tariqa, lodge, Urfa, Dede Othman Awni.

Giriş

Sancak, Türkçe “sançmak” “saplamak” fiilinden türeyen bir kelime olup, “Bir devletin, bir askerî birliğin şeref ve gururunu temsil eden, kenarları saçaklı, üzerinde çeşitli şekiller ve işlenmiş yazılar bulunan, yere dikilecek şekilde yapılmış gönderli “bayrak” anlamına gelmektedir.¹

Bir milletin, toplumun alametleri arasında yer alan ve bağımsızlığı, hâkimiyeti sembolize eden bayrak, sancakla çoğu zaman aynı anlamda kullanılmıştır. Sancak ve bayrak anlam bakımından aynı olmasına rağmen bayrak, devletin ve o devleti teşkil eden milletin hüviyetinin remzi ve mevcudiyetinin sembolü², sancak ise orduların temsil ettikleri devletin simgesi olarak kullandıkları bayrağın adı olmuştur.³ Özellikle Osmanlı döneminde bayrak daha geniş bir anlamda kullanılmış, sancak daha çok askeri alanda ordu ve donanmaya ait olarak görülmüştür.

Türk Devletlerinde İslamiyet’in kabulünden önce ve sonrasında kullanılan sancaklar Osmanlı Devletinde de, devletin gücünü yansıtan hukuki semboller arasında yer almıştır. Osmanlılarda padişahlara, vezirlere, paşalara, beylerbeyine ordu ve donanmaya ait saltanat sancaklarının yanı sıra Sancağı Şerif, askerî birlik sancakları, esnaf ve tarikat sancakları bulunmaktadır. Bu sancaklar, beyaz, kırmızı, yeşil, siyah renklerde ve üzerinde, hilâl, güneş, Zülfikar gibi şekiller, Fetih suresi, Kelime-i Tevhid gibi yazılarda bulunmaktadır.⁴

Hz.Muhammed zamânında savaşlarda kullanıldığı rivâyet edilen ve bugün mukaddes emânetler arasında muhâfaza edilen sancağı şerifin⁵ Osmanlı döneminde, manevi gücünün etkili olduğuna inanılmaktadır. Sancağı şerif seferlere götürülmesinin yanı sıra özellikle yeniçeri ayaklanmalarında, çıkarılır, halk asilere karşı bu sancağın altında toplanmaya davet edilir ve böylece isyanlar bastırılmıştır.⁶

Devlet geleneğinin temsilinde önemli bir sembolik alamet olan sancak,

¹ İhan Ayverdi, *Kubbealtı Lügati*, 3.Cilt, (İstanbul: Mas Matbaacılık, 2006), 2667.

² Fevzi Kurtoglu, *Türk Bayrağı ve Ay yıldız*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1987), 7.

³ Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*. 3.cilt, (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi Yayınları, 2004), 116-118.

⁴ Kurtoglu, *Türk Bayrağı ve Ay yıldız*; 7; Celal Esat Arseven, *Sanat Ansiklopedisi*, (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1983), 196.

⁵ Muhammed Hamidullah, *İslam Peygamberi*, (İstanbul: İrfan Yayınları 1993),1071.

⁶ İ.Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devletinin Saray Teşkilatı*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1988), 259.

tekke kültüründe de tarikatların en önemli temsili unsurları arasında yer almaktadır. Tekke kültüründe maddi ve manevi işlevi olan sancak, bayrak, alem, tuğ, taç, hırka gibi sembolik figürler arasında yer almış tasavvuf erbabı sufiler tarafından, tarikatların ayin ve ritüellerinde temsili birer figür olarak kullanılmıştır.

Temel dayanağını Hz.Peygamber'in uygulamalarından alan sancak, her tekkenin kendi varlık ve özelliğini ortaya koyan bir unsur olarak işlev görmektedir.⁷ Tarikatta kullanılan alem (bayrak) ve raye (sancak) büyük cihat kabul edilen nefisle mücadelede dervişlerin fakr ordusu içinde saf tutup sebat etmelerine bir işaret kabul edilmiştir.⁸ Bu sebeple sancak, tekkelerde tarikat şeyhleri tarafından tasavvuf geleneğinin oluşması ve devamlılığının sağlanması açısından önemli bir sembolik figür olarak görülmüştür.

Bu çalışmamızda Urfa Dede Osman Avni Dergâhına ait bugün mevcut olan on üç adet sancak malzeme, teknik, süsleme, yazı, tarih ve genel özellikleri açısından incelenip, katalogları hazırlanmış ve değerlendirilmiştir.

Dede Osman Avni

Urfa'da Osmanlı Dönemi 19.yüzyılda yaşamış mutasavvıflardan olan Dede Osman Avni önemli bir Kadiri şeyhidir. Doğum tarihi ile ilgili herhangi bir kayıt bulunmamaktadır. Mevlid-i Halil (Dergâh) Cami'nin⁹ doğu tarafında yer alan hazirede, Dede Avni'ye ait mezar taşında H.1300/M.1883 yılında vefat ettiği yazmaktadır.¹⁰ Mezar taşından Seyyid olduğunu "Şeyh Seyyid Abdal Muhammed Baba oğlu Şeyh Seyyid Dede Osman Avni" ibaresiyle öğrendiğimiz Dede Avni, Kadiri tarikatının Urfa ve çevresinde yayılmasında büyük rol oynamış bir şeyhtir. Uzun yıllar hizmet ettiği Mevlid-i Halil Cami'ni bir dergah gibi kullandığı için buraya Dergah Cami'de denilmiştir.

Dede Osman Avni Haziresinin batı (sağ) tarafında yer alan ve üstü kubbe ile örtülü kare bir mekân içerisinde, Dede Avni'nin şahsına ve kadiri tarikatına ait bazı eşyaların sergilendiği görülmektedir. Dede Avni dergahına ait bu eşyalar arasında sancaklarda bulunmaktadır¹¹.

Dede Osman Avni dergâhına ait olan 13 adet sancağın, ölçüleri alınmış, fotoğraflanmış kumaşları incelenerek, yazıları okunmuş, daha sonra da bu sancaklar şekil, malzeme, teknik, süsleme, yazı ve tarih olarak tasnifi yapılmış ve katalogu hazırlanmıştır.¹²

⁷ Güldane Gündüzöz, "Tekke Hayatında Üç Muktedir Figür: Sancak, Alem Ve Tuğ", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırmaları*, 85, (2018),161-181.

⁸ Kenan Rifâi, Ahmed er-Rifâi, (İstanbul: Matbaa-i Âmire, 1340), 167; Mustafa Tahrallı, "Rifâiyye". *Türkiye'de Tarikatlar Tarih ve Kültür*. Ed. Semih Ceyhan, (İstanbul: İSAM Yayınları, 2015), 312.

⁹ Gül Güler, "Urfa Mevlid-i Halil Camisi Haziresindeki Mezar Taşları", *Vakıflar Dergisi*(46), (2016), 141-158.

¹⁰ Gül Güler, "Urfa Dede Avni Haziresindeki Tarihi Mezar Taşları", *Sufi Araştırmaları Dergisi* 5(9),(2014), 63-99.

¹¹Sancaklar, 2010 yılında Şanlıurfa Valiliği, Çevre Koruma Vakfı Müdürü Siracettin İlhan tarafından, Hz.İbrahim'in doğduğu mağaranın yanındaki bir bölümde tesadüfen bulunmuştur. İlhan'ın gayretleriyle konservasyonları yaptırılarak Dede Avni tarikat eşyaları arasındaki yerini almıştır.

¹² Sancaklara verilen katalog numarası Vakıfların verdiği numaradır. Çalışmada karışıklık olmasın diye sancaklara aynı numaralar verilmiştir.

1.nolu sancak

Ölçüsü	152x156. cm. (Şekil 1).
Kumaş	Krem ve kızıl kahve ipek kumaş kullanılmıştır.
Özelliği	<p>Sancak üzerindeki yazılar beyaz renkli pamuk kumaş ile yazılmıştır. Sancağın etrafını çevreleyen saçak ise gri renkli ip kullanılarak yapılmıştır. Yazılar sancak kumaşının üzerine dikilmiştir. Üzerinde herhangi bir tarih bulunmamaktadır.</p> <p>Sancak yaklaşık 52 cm. genişliğindeki üç parça kumaşın birbirine yatay birleştirilmesiyle yapılmıştır. Ortadaki bölüm kızıl kahve, üst ve alttaki bölümler ise krem rengindeki kumaşandır. Sancağın arka yüzünde astar kullanılmıştır. Sancağın dört kenarını çevreleyen püskül yaklaşık 4 cm. genişliğindedir ve gri renkli burgulu ipten yapılmıştır</p>
Üzerindeki Yazılar	<p><i>Birinci satır; "Kelime-i Tevhid"</i></p> <p>لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ الرَّسُولُ اللَّهُ</p> <p>"İla ilahe illallah Muhammedün resûlullah"</p> <p><i>Türkçesi: "Allah'tan başka Tanrı yoktur, Muhammed Allah'ın elçisidir"</i></p> <p><i>İkinci Satır; "Fetih Suresi ilk ayeti"</i></p> <p>إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُّبِينًا:</p> <p>"İnnâ fetahnâ leke fethan mubînâ"</p> <p><i>Türkçesi: "Biz sana doğrusu apaçık bir fetih ihsan ettik".</i></p> <p><i>Üçüncü satır; "Fetih Suresi ikinci ayeti"</i></p> <p>وَيُنْصِرْكَ اللَّهُ نَصْرًا عَظِيمًا</p> <p>"Ve yensurekallahu nasran aziza"</p> <p><i>Türkçesi: " Ve Allah şanlı bir zafer ile sana yardım eder".</i></p>

2.nolu sancak

Ölçüsü:	130x172 cm. (Şekil 2).
Kumaş	Kutnu kumaş kullanılmıştır (atkısı pamuk, çözüğü ipek kumaş). Sancağın etrafını çevreleyen bordürdeki kumaş pamuk ve ipek karışımıdır.
Özelliği	<p>Yazılar ve süslemede görülen motifler sancak üzerine işlenmiştir (kendinden desenlidir). Sancak üzerinde herhangi bir tarih bulunmamaktadır.</p> <p>Sancağın dört kenarını, yaklaşık 10cm genişliğinde koyu kırmızı renkli bir çerçeve dolanmaktadır. Bu çerçevenin içerisinde kalan sancak yüzeyi, yaklaşık 28cm. genişliğinde birbirine eşit dört dik bordüre ayrılmıştır. Bu bordür parçaları birbirlerine birleştirilerek sancak oluşturulmuştur. Sancağı en dışta çevreleyen kırmızı kumaş bordür ile ortadaki sancak yüzeyi arasında yaklaşık 1,5cm genişliğinde ince bir bordür bulunmaktadır.</p>

	Sancağın dört tarafını dolanan bu çerçevede aynı büyüklükte birbiri ardına yapılmış, kırmızı ve sarı renkli dikdörtgen motiflerden oluşan bir düzenleme görülmektedir. Sancağın zemini kırmızı renklidir ve üzerinde sarı renk kullanarak yapılmış yazı ve süslemeler bulunmaktadır.
Süslemeler	Sancağın kırmızı zemini üzerinde sarı renkle yapılmış yan yana ve eşit aralıklarla üst üste sıralanmış zikzaklardan oluşan bir düzenleme görülmektedir. Zikzak kompozisyonlarının üst ve alt kısma gelen sivri uçlarında birer palmet motifi yer almaktadır. Zikzak kuşakları aralarında da yazılar bulunmaktadır.
Yazılar	“Kelime-i Tevhid ” لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ الرَّسُولُ اللَّهُ “İlah ilallah Muhammedün resûlullah” Türkçesi: “ Allah’tan başka Tanrı yoktur, Muhammed Allah’ın elçisidir.” “ Ya Seyyide’l-Murselin ” يا سيد المرسلين “ İbrahim Halilullah ” ابراهيم خليل الله “ Medet Ya Allah ” مدد يا الله “ Şefaata Ya Resulallah ” شفاعة يا رسول الله

3.nolu sancak

Ölçüsü:	172x 210 cm. (Şekil 3).
Kumaş	Lacivert, açık pembe, açık sarı ve kırmızı ipek kumaş kullanılmıştır.
Özelliği	Sancağın üzerinde beyaz renkli pamuk kumaş ile yazı yazılmıştır. Yazılardan küçük bir kısmı beyaz pamuklu kumaştan sancak kumaşının üzerine dikilmiştir. Yazıların küçük bir kısmında da pul işleme görülmektedir. Sancağın üzerinde herhangi bir tarih bulunmamaktadır. Sancağın yaklaşık 52 cm. genişliğindeki dört parça kumaşın birbirine birleştirilmesiyle yapılmıştır. En soldaki bölüm lacivert, onun yanındaki ikinci bölüm pembe, üçüncü bölüm sarı ve en sağdaki dördüncü bölüm kırmızı renkteki kumaşlardır. Sancağın yüzeyindeki yazılar ve kompozisyonlar büyük ölçüde tahrip olmuştur. Günümüze yazı ve süslemelerin çok az bir kısmı ulaşmıştır. Sancağın lacivert şeridinde, “Fetih Suresinin ilk ayeti” yazılmıştır. Sancağın pembe şeridinde, açık pembe zemin üzerinde koyu pembe ile yazılmış yazı ve hilal-yıldız motiflerinden oluşan bir kompozisyon görülmektedir. Bu bölümde “padişahım çok yaşa ” yazısı okunmaktadır ve yazı, üstteki sarı ve kırmızı şeride doğru devam etmektedir. Süslemede hilal ve yıldızlardan oluşan bir düzenleme görülmektedir. Kumaşın sağ tarafında orta kısımda yarısı görülen büyük bir hilal motifi

	<p>ve hilalin solunda büyük hilale göre biraz daha üst ve alt kısımda kalan aynı büyüklükte yapılmış birer küçük hilal motifi bulunmaktadır. Hilallerin içerisinde altı kollu birer yıldız motifi yer almaktadır. Yine hilallerin çevresinde yapılmış büyüklü küçüklü altı kollu yıldız motifleri görülmektedir.</p> <p>Sancağın sarı şeridi düzdür, herhangi bir süsleme ve yazı bulunmamaktadır. Sancağın kırmızı şeridinde açık kırmızı zemin üzerinde koyu kırmızı ile yazılmış yazı ve hilal-yıldız motiflerinden oluşan bir kompozisyon görülmektedir. Bu bölümde “Rabbi Yessir duası” okunmaktadır. Süslemede, kumaşın sol tarafında üst ve alt kısma daha yakın yapılmış aynı büyüklükte içinde beş kollu yıldız olan birer hilal motifi yer almaktadır. Bu bölümdeki yazının çok az bir kısmında pul işleme görülmektedir.</p>
Üzerindeki Yazılar	<p>Birinci kırmızı şeritteki bölümde: “RabbiYessir duası”</p> <p>رب يسر ولا تعسر</p> <p>“ Rabbi Yessir velâ tuassir ”</p> <p>Türkçesi: “Ey Rabbim kolaylaştır zorlaştırma”</p> <p>Üçüncü pembe şeritteki bölümde: “padişahım çok yaşa” yazılıdır. (yazı, üstteki sarı ve kırmızı şeride doğru devam ediyor)</p> <p>Dördüncü lacivert şeritteki bölümde: “Fetih Suresi ilk ayeti”</p> <p>إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُّبِينًا</p> <p>“İnnâ fetahnâ leke fethan mubînâ”</p> <p>Türkçesi: “Biz sana doğrusu apaçık bir fetih ihsan ettik”</p>

4.nolu sancak

Ölçüsü:	154x188 cm. (Şekil 4).
Kumaş	Sancağın kumaşı ipek saten karışımıdır.
Özellik	<p>Kumaşın özgün zemin rengi yeşildir, ancak kumaş atkılarının zarar görmesi sebebiyle çözümlerin rengi olan lacivert renge dönüşmüştür. Sancağın üzerindeki yazılar, altın ve gümüş karışımı telalar ile tel kırma tekniğinde işlenmiştir. Sancağın üç tarafını çevreleyen saçağı, kırmızı ve sarı ipek püsküllüdür. Sağ kenarda direğe bağlanan saçağı ise altın sırma işlemelidir. Sancakta sene H.1321/M.1902 tarihi yazmaktadır. Sancak yaklaşık 51 cm. genişliğindeki üç parça kumaşın birbirine yatay birleştirilmesiyle yapılmıştır. İpek saten kumaşın zemini lacivert renktedir ve yer yer özgün zemin rengi olan yeşil renk görülmektedir. Sancağın üzerindeki yazılar, altın gümüş karışımı telalar ile yazılmıştır. Arka yüzünde astar kullanılmış olan sancağın üç kenarını çevreleyen saçağı, yaklaşık 5 cm. genişliğinde, kırmızı-sarı renkli ipek püsküllü yapılmıştır. Sağ kenarda direğe bağlanan saçağı ise altın sırma işlemelidir. Sancağın en üst bölümünde, sağda “Hasan ” solda “Hüseyn”, bunun hemen altında “İhlas Suresi” .yazmaktadır. Sancağın orta bölümünde ikinci ve üçüncü satırda “Fatiha Suresi”, alt bölümde son satırda ise “İbrahim Halilullah makam-ı şerifine yüz on beş kur’asiefrad-ı şahane yadigarıdır” yazılıdır. Sancağın en alt kısmında ortada, “sene 1321” tarihi yazmaktadır.</p>

Üzerindeki Yazılar	<p>Birinci satır; "İhlas Suresi"</p> <p>قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ (1) اللَّهُ الصَّمَدُ (2) لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ (3) وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ (4)</p> <p>"Kul hüvellâhü ehad. Allâhüssamed. Lem yelid ve lem yûled. Ve lem yekün lehü küfüven ehad "</p> <p>Türkçesi; "O, Allah birdir, Allah sameddir(Her şey O'na muhtaçtır, O, hiçbir şeye muhtaç değildir) O, doğurmamış ve doğmamıştır. Onun hiçbir dengi yoktur.</p> <p>İkinci ve üçüncü satır; "Fatiha Suresi"</p> <p>الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿2﴾ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿3﴾ مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ ﴿4﴾ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ﴿5﴾ اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ﴿6﴾ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ﴿7﴾</p> <p>"Bismillahirrahmânirrahîm. Elhamdü lillâhi rabbil'alemin, Errahmânir'rahim, Mâliki yevmiddin, İyyâke na'budü ve iyyâke neste'in, İhdinessirâtel müstakîm, Sirâtellezine en'amte aleyhim ğayrilmağdûbi aleyhim ve leddâllîn "</p> <p>Türkçesi: "Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın ismiyle" Hamd o âlemlerin Rabbi,O Rahmân ve Rahim,O, din gününün maliki Allah'ın, Ancak sana ederiz kulluğu, ibadeti ve ancak senden dileriz yardımı, inayeti, Hidayet eyle bizi doğru yola, O kendilerine nimet verdiği mutlu kimselerin yoluna; o gazaba uğramışların ve o sapmışların yoluna değil "</p> <p>En üstte; Sağda "Hasan" solda "Hüseyn" yazıyor.</p> <p>حسن حسين</p> <p>Üçüncü satırda; "İbrahim Halilullah makam-ı şerifine yüz on beş kur'ası efrad-ı şahane yadigarıdır"</p> <p>En altta; sene 1321 (M.1902) tarihi bulunmaktadır.</p>
--------------------	--

5.nolu sancak

Ölçüsü:	154 x 186 cm. (Şekil 5).
Kumaş	İpek kumaş kullanılmıştır.
Özelliği	<p>Lacivert renkli zemin üzerindeki yazılar, altın ve gümüş karışımı telalar ile tel kırma tekniğinde işlenmiştir. Sancağın dört tarafını çevreleyen saçağı, kırmızı renkli kutnu kumaştandır. Sancak üzerinde herhangi bir tarih bulunmamaktadır.</p> <p>Sancak yaklaşık 50 cm. genişliğindeki üç parça kumaşın birbirine yatay birleştirilmesiyle yapılmıştır. İpek saten kumaşın zemini lacivert renktedir ve üzerindeki yazılar, altın gümüş karışımı telalar ile yazılmıştır. Arka yüzünde astar kullanılmış olan sancağın dört kenarını çevreleyen saçağı, yaklaşık 1 cm. genişliğinde, kırmızı renkli kutnu kumaştandır.</p> <p>Sancağın en üst bölümünde, sağda "Allah celle celaluhu" solda "Muhammed Aleyhisselam" bunun hemen altında "Hud Suresi, 41. ayetin bir kısmı" yazmaktadır. Sancağın orta bölümünde ikinci satırda "Kelime-i Tevhid " alt bölüm olan üçüncü satırda ise "Maşallah" ve "Fetih Suresinin ilk ayeti" yazılıdır. Sancağın en alt kısmında "padişahım çok yaşa" okunmaktadır.</p>

Üzerindeki Yazılar	<p>En üst: Sağda “Allah celle celaluhu”, solda “Muhammed Aleyhisselam” yazmaktadır.</p> <p>الله جل جلاله محمد عليه السلام</p> <p>Birinci satır;“ Hud Sûresi, 41. ayetin bir kısmı”</p> <p>بِسْمِ اللَّهِ مَجْرَاهَا وَمُرْسَاهَا إِنَّ رَبِّي لَغَفُورٌ رَحِيمٌ</p> <p>“Bismillahi mecrâhâ ve mürsâhâ. İnne Rabbî le-Gafuru'r-Rahîm”</p> <p>Türkçesi: (Nuh) dedi ki: “Onun yüzüp gitmesi de, durması da Allah’ın adıyladır. Şüphesiz ki Rabbim çok bağışlayan, pek esirgeyendir.”</p> <p>İkinci satır: “Kelime-i Tevhid ”</p> <p>لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ الرَّسُولُ اللَّهُ</p> <p>“İla ilahe illallah Muhammedün resûlullah”</p> <p>Türkçesi: Allah’tan başka ilah yoktur, Muhammed Allah’ın resulüdür.</p> <p>Üçüncü Satır; Başlangıç “Maşallah” devamı “Fetih Suresi ilk ayeti”</p> <p>مَا شَاءَ اللَّهُ</p> <p>“İnnâ fetahnâ leke fethan mubînâ”</p> <p>إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُّبِينًا</p> <p>Türkçesi: Biz sana doğrusu apaçık bir fetih ihsan ettik.</p> <p>En Alt: “padişahım çok yaşa ”</p>
---------------------------	--

6.nolu sancak

Ölçüsü:	176x 190 cm. (Şekil 6).
Kumaşı	Sancakta krem renkli saten kumaş kullanılmıştır.
Özelliği	<p>Sancak üzerindeki yazılar is mürekkebi ile yazılmıştır. Sancakta H.1318/M.1900-1901 tarihi yazmaktadır. Ayrıca sancağın üzerindeki yazıları yazanın Ahmet Vefik olduğu not düşünülmüştür.</p> <p>Sancak yaklaşık 63 cm. genişliğindeki üç parça kumaşın birbirine yatay birleştirilmesiyle yapılmıştır. Saten kumaşın zemini krem rengindedir ve üzerindeki yazılar, is mürekkebi ile yazılmıştır. Mürekkep ile yazılan yazılar sancak üzerinde yer yer akmış ve yazı konturları dağılmıştır. Sancağın sol kenarında direğe bağlanan 2cm.lik saçağı bulunmaktadır.</p> <p>Sancağın dört kenarını bir sıra yazı şeridi çevrelemektedir. Kenarlardaki bu yazıların hemen altında tam ortaya ve köşelere gelecek şekilde yazılmış yazılar ve sancak yüzeyinin tam ortasında dört sıra yazılmış yazı ile tarih ve yazan sanatçının ismi yer almaktadır.</p> <p>Sancağın en üst bölümünde, sağdan “Besmele” ile başlayan yazı, Bakara Sûresi 255. âyeti olan “Âyetü'l-Kürsî ” ile devam ediyor. “Âyetü'l-Kürsî”, sol kenarda ve alt bölümde devam ederek burada bitmektedir. Sancağın sağ kenarında “Enbiya Suresi’nin 69. Ayeti” ve devamında da “Aleyhisselâm” yazmaktadır.</p> <p>Sancağın üst bölümündeki yazının hemen altında, sağ üst köşede “Ebubekir”, ortada “Cebail”, solda “Ömer” isimleri okunmaktadır.</p>

	<p>Sancağın orta bölümün iki yanında, sağ orta kenarda “Azrail”, sol orta kenarda “Mikail” ve sancak yüzeyinin en altındaki yazının hemen üstünde, sağ alt köşede “Ali”, ortada “İsrafil”, sol alt köşede “Osman” yazmaktadır. Böylece sancakta dört halife ve dört melek ismi yer almıştır.</p> <p>Sancak yüzeyinin tam ortasında bulunan dört sıra yazının ilk iki satırı “Saff Suresi’nin 13. Ayeti”, üçüncü ve dördüncü satırı “Hâzâ ‘alemu makam-ı Halilullah Salavatullahi Nebiyinâ ve aleyhi” yazısıdır. Bu bölümün en altında ise 1318 tarihi ve Râkamehu Ahmet Vefik ismi yazmaktadır.</p>
<p>Üzerindeki Yazılar</p>	<p>Sancağın dört kenarını yazı çevrelemektedir.</p> <p>En üst: Sağdan “Besmele” ile Bakara Sûresi 255. âyeti olan “Âyetel Kürsî ” başlıyor.</p> <p>Sol kenar: “ÂyetelKürsi” devam ediyor.</p> <p>En alt: “ ÂyetelKürsi ” devam ederek bu bölümde bitiyor.</p> <p>« الله لا إله إلا هو الحي القيوم لا تأخذه سنة ولا نوم له ما في السموات وما في الأرض، من ذا الذي يشفع عنده إلا بإذنه، يعلم ما بين أيديهم وما خلفهم ولا يحيطون بشيء من علمه إلا بما شاء، وسع كرسيه السموات والأرض، ولا يؤوده حفظهما وهو العلي العظيم</p> <p>Bismillahirrahmânirrahîm.</p> <p>Allahû lâ ilâhe illâ hûvel hayyûl kâyyum, lâ te'huzûhu sinetûn velâ nevm, lehu mâ fis semâvati ve mâ fil ârd, men zellezi yeşfeu indehu illâ bi iznih, ya'lemû mâ beyne eydihim ve mâ halfehûm, ve lâ yûhiytune bi şey'in min ilmihi illâ bi mâ şa', vesîâ kürsiyyühûs semavati vel ârd, ve lâ yeudûhu hifzuhûma ve hûvel aliyyûl azim.</p> <p>Türkçesi: Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın ismiyle. Allaha başka hiçbir ilah yoktur. O hayydir, kayyumdur, Kendisine ne uyku gelir ne de uyuklama, Göklerde ve yerdekilerin hepsi O'nundur, O'nun izni olmadan kâında kim şefaata edebilir? O, kullarının yaptıklarını ve yapacaklarını bilir. (Hiçbir şey O'na gizli kalmaz.) O'nun bildirdiklerinin dışında insanlar, O'nun ilminden hiçbir şeyi tam olarak bilemezler, O'nun kürsüsü gökleri ve yeri içine alır, onları koruyup gözetmek kendisine zor gelmez, O, yücedir, büyüktür.</p> <p>Sağ kenar: “Enbiya Suresi’nin 69. Ayetiyle” devam ediyor.</p> <p>“Kulnâ yâ nâru kûnî berden ve selâmen alâ İbrahim”</p> <p>قُلْنَا يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ</p> <p>Türkçesi: “ Ey ateş İbrahim için serinlik ve esenlik ol” dedik.</p> <p>Sonra da devamında “Aleyhisselâm” yazıyor.</p> <p>عليه السلام</p> <p>En üstteki yazının hemen altında: Sağ üst köşede “Ebubekir”, ortada “Cebrail”, solda “Ömer”</p> <p>" ابو بكر " " جبرائيل " " عمر "</p> <p>Orta bölümün iki yanında: Sağ orta kenarda “Azrail”, sol orta kenarda “Mikail”</p>

<p>عزرائل ميكائيل</p> <p>En alttaki yazının hemen üstünde: Sağ alt köşede “Ali”, ortada “İsrafil”, sol alt köşede “Osman” yazmaktadır.</p> <p>"على اسرافيل عثمان"</p> <p>(dört halife ve dört melek adı)</p> <p>Sancağın Orta bölümü:</p> <p>İlk iki satır: “ Saff Suresi” 13. Ayet ”</p> <p>نَصْرٌ مِنَ اللَّهِ وَقَتْحٌ قَرِيبٌ وَيَسِّرُ الْمُؤْمِنِينَ يَا مُحَمَّد</p> <p>“Nasrın minallahi ve fethun karib ve beşşiri'l-mü'minîne Ya Muhammed”</p> <p>Türkçesi, “Ey Muhammed Allah'tan yardım ve yakın bir fetih. Müminleri (bunlarla) müjdele”</p> <p>Üçüncü ve dördüncü satır: “Hâzâ 'alemu makam-ı Halilullah Salavatullahi Nebiyyinâ ve aleyhi ”</p> <p>هذا علم مقام خليل الله صلواة الله نبينا وعليه</p> <p>Türkçesi. Bu Halilullah makamının alemidir. Bizim peygamberimize ve ona salat olsun.</p> <p>Sene: 1318 (M. 1900-1901)/ Râkamehu Ahmet Vefik (bunu yazan).</p>
--

7.nolu sancak

Ölçüsü:	175x184 cm. (Şekil 7).
Kumaşı	Sancak üzerindeki yazılar ve motifler beyaz renkli saten kumaş ile dikilerek işlenmiştir. Sancağın etrafını çevreleyen bordürde kutnu türü kumaş kullanılmıştır.
Özelliği	<p>Sancakta H.1305/ M.1887 tarihi yazılıdır.</p> <p>Sancak krem, kahve ve yeşil renklerdeki dört parça ipek kumaşın birleşmesiyle yapılmıştır. Yukarıdan aşağıya doğru en üstte yaklaşık 44cm genişliğinde kahverengi kumaş, hemen altındaki ikinci bölümde 25cm. genişliğinde yeşil renkli kumaş, bununda altındaki üçüncü bölümde 60cm. genişliğinde kırmızı kahve kumaş ve en altta yaklaşık 44cm. genişliğinde krem rengi kumaş kullanılmıştır.</p> <p>Arka yüzünde astar kullanılmış olan sancağın dört kenarını, yaklaşık 7cm. genişliğinde kutnu türü bir kumaştan yapılmış bordür dolanmaktadır. Sancağın sol kenarındaki bordür dik dört parçaya ayrılmıştır ve krem, kahve, pembe zemin üzerinde sarı renk kullanarak yapılan kıvrık dallar arasında çiçek ve yaprak motiflerinden oluşan bitkisel bir kompozisyon görülmektedir.</p> <p>Sancağın diğer üç kenarını çevreleyen bordürlerde, yüzey dik üç parçaya ayrılmış olup krem ve kahve zemin üzerinde sarı renk kullanılarak yapılmış kıvrık dallar arasında çiçek ve yaprak motiflerinden oluşan bitkisel bir kompozisyon yer almaktadır.</p> <p>Sancağın en üstteki bölümünde “Besmele”, üçüncü bölümünde “Kelime-i Tevhid”, en alttaki bölümünde “Saff Suresi 13.ayet” ve</p>

	“Seyyidinalbrahim-Halilullah Efendimiz” yazılıdır. Ayrıca en alt satırda 1305 tarihi yazmaktadır.
Üzerindeki Süslemeler	Sancağın sağ üst ve sağ alt köşesinde hilal içerisinde sekiz kollu yıldız ile yapılmış birer ay-yıldız kompozisyonu bulunmaktadır. Üçüncü bölümün sağ üst köşesinde bir Zülfikar motifi görülmektedir.
Üzerindeki Yazılar	<p>Birinci satır: “Besmele” “Bismillahirrahmânirrahîm” بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ</p> <p>İkinci satır:“ Kelime-i Tevhid ” لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ الرَّسُولُ اللَّهُ “la ilahe illallah Muhammedün resûlullah” Üçüncü satır: “Saff Suresi 13.ayet ” نَضْرًا مِنَ اللَّهِ وَقَفَّحَ قَرِيبًا “ Nasrun minallahi ve fethun karib ” Türkçesi:Allah'tan yardım ve yakın bir fetih. İnananları müjdele. Seyyidina İbrahim-Halilullah Efendimiz سَيِّدِنَا اِبْرَاهِيمَ خَلِيلِ اللَّهِ Anlamı, Allah dostu İbrahim bizim efendimizdir.H.1305/ M.1887</p>

8.nolu sancak

Ölçüsü:	155x166 cm. (Şekil 8).
Kumaşı	Yeşil renkli ipek kumaş kullanılmıştır.
Özelliği	<p>Sancağın üzerindeki yazılar gümüş rengi iplerle işlenmiştir. Sancağın etrafını çevreleyen bordürde beyaz pamuklu kumaş kullanılmıştır ve buradaki yazılar is mürekkebi ile yazılmıştır. Ayrıca sancağın en dışında bütün kenarları dolanan ince bordür kahverengi kumaş kullanılarak sancağa yeni dikilmiştir. Sancağın üzerinde herhangi bir tarih bulunmamaktadır.</p> <p>Sancağın dört kenarını, yaklaşık 13cm. genişliğinde beyaz renkli pamuklu kumaştan bir bordür çerçevelemektedir. Bordürün dört kenarında da is mürekkebi ile yazılmış yazılar yer almaktadır.</p> <p>Bordürün en üst şeridinde “İbrahim Aleyhisselam hakkında Nisa Sûresi 125. ayetinin son kısmı” yazmaktadır. Bordürün sol kenarında soldan “Besmele” ile “ÂyetelKürsi” başlıyor ve soldan sağa doğru en alt bölümde de devam ederek üst sol kenarda bitmektedir.</p> <p>Bordürün içerisinde kalan sancak yüzeyi, yaklaşık 127x137cm. genişliğindedir. Yeşil renkli ipek kumaş zemin üzerinde gümüş rengi iplerle yazılar işlenmiştir. En üstteki birinci satırda sağdan sola doğru “Eubekir”, “Allah”, “Muhammed”, “Ömer” isimleri belli aralıklarla yazılmıştır. İkinci satırda “Besmele”, üçüncü satırda “Fetih Suresi ilk ayet”, dördüncü satırda “Saff Suresi 13.ayet” ve en altta sağdan sola doğru “Ali”, “Hasan”, “Hüseyin”, “Osman” yazmaktadır.</p>

Üzerindeki Yazılar	<p>Sancağın dört kenarını yazı çevrelemektedir. En üst: İbrahim Aleyhisselam hakkında Nisa Sûresi 125. ayetinin son kısmı yazmaktadır.</p> <p>وَاتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا صدق الله العظيم “Ve'ttehzallahu İbrahime Halilen. Sadakallahu'l-aliyyu'l-azim” Türkçesi: Allah İbrahim'i dost edinmiştir. Azim ve yüce olan Allah doğru söyledi.</p> <p>Sol kenar: Soldan “Besmele” ile “ÂyetelKürsi” başlıyor. Soldan sağa doğru devam ederek üst sol kenarda bitiyor.</p> <p>En alt: “Âyetel Kürsi” devam ederek, Sol kenar: “Ayetel Kürsi” bu bölümde bitiyor.</p> <p>بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الله لا إله إلا هو الحي القيوم لا تأخذه سنة ولا نوم له ما في السموات وما في الأرض، من ذا الذي يشفع عنده إلا بإذنه، يعلم ما بين أيديهم وما خلفهم ولا يحيطون بشيء من علمه إلا بما شاء، وسع كرسيه السموات والأرض، ولا يؤوده حفظهما وهو العلي العظيم</p> <p>Bismillahirrahmânirrahîm. Allahû lâ ilâhe illâ hûvel hayyûl kâyyum, lâ te'huzûhu sinetün velâ nevm, lehu mâ fissemâvati ve mâ fil ârd, men zellezi yeşfeu indehu illâ bi iznih, ya'lemû mâ beyne eydihim ve mâ halfehûm, ve lâ yûhiytune bi şey'in minilmihi illâ bimâşa', vesîâ kûrsiyyûhûs semavati vel ârd, ve lâ yeudûhu hizfuhûma ve hûvel aliyyûl azim.</p> <p>Türkçesi: Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın ismiyle. Allahtan başka hiçbir ilah yoktur. O hayydir, kayyumdur, Kendisine ne uyku gelir ne de uyuklama, Göklerde ve yerdekilerin hepsi O'nundur, O'nun izni olmadan katında kim şefaate edebilir? O, kullarının yaptıklarını ve yapacaklarını bilir. (Hiçbir şey O'na gizli kalmaz.) O'nun bildirdiklerinin dışında insanlar, O'nun ilminden hiçbir şeyi tam olarak bilemezler, O'nun kürsüsü gökleri ve yeri içine alır, onları koruyup gözetmek kendisine zor gelmez, O, yücedir, büyüktür.</p> <p>Çerçevenin içinde kalan yeşil renkli bölümde; Birinci satır; Sağdan sola doğru “Ebubekir”, “Allah”, “Muhammed”, “Ömer” " ابو بكر " الله " محمد " عمر " İkinci Satır; “Besmele” بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ “Bismillahirrahmânirrahîm” Türkçesi: “Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla” Üçüncü satır; “Fetih Suresi ilk ayeti ” إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُّبِينًا “İnnâ fetahnâ leke fethan mubînâ” Türkçesi: “Biz sana doğrusu apaçık bir fetih ihsan ettik”</p>
---------------------------	--

<p>Dördüncü satır;“Saff Suresi 13.ayet”</p> <p>نَصْرٌ مِنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ</p> <p>“Nasrun minallahi ve fethun karib”</p> <p>Türkçesi: “Allah’tan yardım ve yakın bir fetih. Müminleri (bunlarla) müjdele”</p> <p>En alta: Sağdan sola doğru“Ali”, “Hasan”, “Hüseyin”, “Osman” yazmaktadır.</p> <p>على "حسن" حسين "عثمان"</p>
--

9.nolu sancak

Ölçüsü:	197x219 cm. (Şekil 9).
Kumaşı	Koyu krem renkli ipek kumaş kullanılmıştır.
Özelliği	<p>Sancak üzerindeki yazılar ve ay-yıldız kompozisyonu beyaz saten kumaş ile işlenmiştir. Sancağın etrafını çevreleyen bordürde kırmızı saten kumaş üzerine sarı ip ve gümüş telalarla işleme yapılmıştır. Sancak üzerinde herhangi bir tarih bulunmamaktadır.</p> <p>Sancak yaklaşık 55cm. genişliğindeki üç parça ve en üstte 26cm. genişliğinde bir parça kumaşın birbirine yatay birleştirilmesiyle yapılmıştır. Sancağın dört kenarını dolanan yazı, beyaz saten kumaş ile işlenmiştir. En üstteki yazı şeridi sağdan “Besmele” ile başlamakta ve “Fetih Suresi’nin birinci ayetiyle” devam etmektedir. Sancağın sol kenarında “Enbiya suresi 107. Ayet”, en alt yazı şeridinde “Saf suresi 13. Ayet” ve sağ kenarda da “Neml suresi 30. Ayeti” yazılıdır.</p> <p>Sancağın dört tarafını çevreleyen yaklaşık 5cm. genişliğindeki bordürde kırmızı saten kumaş üzerine sarı ip ve gümüş telalarla işleme yapılmıştır. Bordürde görülen kırmızı saten kumaş üzerine sarı ip ve gümüş telalarla yapılmış işlemenin yaklaşık 3cm genişliğinde ve 30cm uzunluğundaki benzer parçaları, sancağın dört köşesine dikilmiştir.</p>
Üzerindeki Süslemeler	Sancağın orta kısmında sağ kenara yakın beyaz saten kumaş ile işlenmiş bir ay-yıldız kompozisyonu bulunmaktadır. Açık ucu yukarıya doğru yapılmış hilalin içinde altı kollu bir yıldız mevcuttur.
Üzerindeki Yazılar	<p>Sancağın dört kenarını yazı çevrelemektedir.</p> <p>En üst: Sağdan “ Besmele ” ile başlayan yazı “ Fetih Suresi’nin birinci ayetiyle ” devam etmektedir.</p> <p>بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ</p> <p>“Bismillahirrahmânirrahîm”</p> <p>Türkçesi: “Rahman ve Rahim olan Allah’ın adıyla”</p> <p>“İnnâ fetahnâ leke fethan mubînâ ”</p> <p>إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُّبِينًا</p> <p>Türkçesi:“Biz sana doğrusu apaçık bir fetih ihsan ettik”</p> <p>Sol kenar;“Enbiya suresi 107. Ayet ”</p> <p>وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ</p> <p>“Vemâ erselnâke illa rahmetenli'-âlemin”</p> <p>Türkçesi: (Resûlüm!) “Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik”</p> <p>En alt;“Saf suresi 13. Ayet ”</p>

<p>نَصْرٌ مِنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ “Nasrun minallahi ve fethun karib” Türkçesi: “ Allah’tan yardım ve yakın bir fetih. Müminleri (bunlarla) müjdele ” Sağ kenar; “Neml suresi30. ayeti yazılıdır ” إِنَّهُ مِنْ سُلَيْمَانَ وَإِنَّهُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ “İnnehu min Süleymane ve innehu Bismillahirrahmanirrahim ” Türkçesi: “Mektup Süleyman'dandır, Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla (başlamakta) dır”</p>
--

10.nolu sancak

Ölçüsü:	176,5x209 cm. (Şekil 10).
Kumaşı	Sancak vişne çürüğü rengine yakın koyu kırmızı renkte, ipek kumaş kullanılarak yapılmıştır.
Özelliği	<p>Kumaştaki deformasyon sebebiyle yer yer açık kırmızı renk görülmektedir. Sancağın üzerindeki yazılar, altın ve gümüş renkteki iplerle sarma işi tekniğinde işlenmiştir. Bugün sancağın dört tarafı hardal rengi pamuklu kumaştan oluşan ince bir bordür ile çevrelenmiştir.</p> <p>Sancak üzerinde “Cedd-i pâkimiz İbrahim Halilullah makamı Urfa Redif taburu efrad-ı şahanesinin yadigârı, sene 1324-1906 ” yazmaktadır.</p> <p>Sancak yaklaşık 51 cm. genişliğindeki dört parça kumaşın birbirine yatay birleştirilmesiyle yapılmıştır. İpek kumaşın zemini koyu kırmızı renktedir ve yer yer açık kırmızı renkte görülmektedir. Sancağın üzerindeki yazılar, altın gümüş karışımı ipler ile yazılmıştır. Sancağın dört kenarını çevreleyen ince bordürü günümüzde yapılmıştır.</p> <p>Sancağın en üst bölümünde “La ilahe illallahu'l- melikü'l- Hakku'l-Mübîn” yazılıdır ve bu dua metinlerinde geçen bir ifade olarak kullanılmaktadır.</p> <p>Sancağın sağ üst köşesinde “Osman Zinnureyn radiyallahu anh”, sağ alt köşede: “Hasan radiyallahu anh”, sol üst köşede; “Ali Kerremallahu vechehu radiyallahu anh”, sol alt köşede “Hüseyn radiyallahu anh” yazılıdır.</p> <p>Sancağın orta bölümünün sağ kenarında “Yailahe'l-âlemin ve ya hayra'n-nâsirîn” duası yazılmıştır. Orta bölümün sol kenarında ise “Enbiya suresinin 107. ayeti” yazılmıştır.</p> <p>Sancağın ikinci yatay kumaş parçasının ortasında yaklaşık 29x37cm. ölçülerinde yapılmış “II. Abdülhamid'in tuğrası” bulunmaktadır. 1906 yılında padişah II. Abdülhamid'dir.</p> <p>Tuğrada “El Gazi Abdülhamid Han bin Abdülmecid El Muzaffer daimen” okunmaktadır. Tuğranın altında üçüncü kumaş paçasının ortasında “Cedd-i pâkimizİbrahimHalilullah makamı Urfa Redif taburu efrad-ı şahanesinin yadigârı, sene 1324-1906” yazmaktadır.</p> <p>Sancağın en alt kısmında ise “Muhammedun Resulullahi sadıku'l-va'di'l- emin” yazısı bulunmaktadır.</p>
Üzerindeki Yazılar	<p>En üst: “La ilahe illallahu'l- melikü'l- Hakku'l-Mübîn” لااله الاالله ملك الحق المبين Türkçesi: “ Her şeyin sahibi olan ve varlığı hiç değişmeyen Allah'tan başka ilah yoktur ” Sancağın köşelerinde “Hz.Ali” ile “Hz.Osman” ve “Hz.Hasan” ile “Hz.Hüseyn” in adları yer almaktadır. Sağ üst köşede: “Osman Zinnureyn radiyallahu anh”</p>

<p>عثمان ذى النورين Sağ alt köşede: “Hasan radiyallahu anh”</p> <p>حسن رضى الله عنه Sol üst köşede: “Ali Kerremallahu vechehu radiyallahu anh”</p> <p>على كرم الله وجهه Sol alt köşede: “Hüseyin radiyallahu anh”</p> <p>حسين رضى الله عنه Ortada sağ kenar: “Ya ilahe'l-âlemin ve ya hayra'n-nâsirîn”</p> <p>يا اله العالمين ويا خير الناصرين “Dualarımızı kabul eyle ey âlemlerin Rabbi ve yardım edip koruyanların en hayırlısı” yazılmıştır. (Duadır) Ortada sol kenar: “Enbiya suresinin 107. ayeti ”</p> <p>وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ “Vema erselnâke illa Rahmeten lilalemin”</p> <p>Türkçesi:“Biz seni alemlere rahmet olarak gönderdik”</p> <p>Ortada “II. Abdülhamid’in tuğrası” bulunmaktadır.</p> <p>Tuğrada; “El Gazi Abdülhamid Han bin Abdülmecid El Muzaffer dai-men” işlenmiştir.</p> <p>الغازي عبد الحميد خان بن عبدالمجيد المظفر دائما Tuğranın altında: “Cedd-i pâkimiz İbrahim Halilullah makamı Urfa Redif taburu efrad-ı şahanenin yadigârı, sene 1324-1906” yazmaktadır.</p> <p>En alta: “ Muhammedun Resulullahi sadıku'l- va'di'l- emin”</p> <p>محمد رسول الله صادق الوعد الامين Türkçesi: “Dosdoğru olan ve kendisine güvenilen Muhammed, Allah’ın Resulüdür”</p>

11.nolu sancak

Ölçüsü:	191x254 cm. (Şekil 11).
Kumaşı	Sancakta açık ve koyu krem renkli ipek kumaş kullanılmıştır.
Özelliği	<p>Sancak üzerindeki yazılar ve hilal kompozisyonları yeşile yakın sarı renk tonlarındaki ipek ipliklerle sarma işi tekniğinde işlenmiştir. Bugün sancağın dört tarafı hardal rengi pamuklu kumaştan oluşan ince bir bordür ile çevrelenmiştir ve sancağın astarı mevcuttur. Sancak üzerinde “sene 1319 – M.1901” tarihi yazılıdır.</p> <p>Sancağın dört kenarını, yaklaşık 33cm genişliğinde koyu krem renkli ipek kumaştan bir bordür çerçevelemektedir. Bordürün her bir kenarında ve dört köşesinde, yeşile yakın sarı renk tonlarındaki ipek ipliklerle sarma işi tekniğinde işlenmiş yazılar bulunmaktadır.</p> <p>Bu çerçevenin içerisinde kalan sancak yüzeyi, yaklaşık 120cm. genişliğinde olup açık krem renkli ipek kumaştan yapılmıştır. Krem zemin üzerinde yeşile yakın sarı renk tonlarındaki ipek ipliklerle sarma işi tekniğinde işlenmiş hilal ve arma motifleri ve yazılar görülmektedir. Sancağı en dışta yaklaşık 2cm. genişliğinde pamuk kumaştan yapılmış ince bir çerçeve dolanmaktadır.</p>
Üzerindeki Süslemeler ve yazılar	Sancağın orta kısmında oval bir çerçeve oluşturan yazı düzenlemesi bulunmaktadır. Buradaki yazıda “II.Abdülhamid Han’dan” övgüyle bahseden bir kıta farsça kaside” yer almıştır. Oval yazıdan oluşan bö-

	<p>lümün ortasında “tuğralı Tanzimat arması ” yer almaktadır. Arma, ağız yukarıya doğru kapalı yapılmış bir hilal içinde tuğra ve hilalin etrafında dışarıya doğru uzanan güneş ışınları gibi yapılmış bir düzenlemeden oluşmaktadır. Armanın hemen alt kısmında iç içe yapılmış iki oval motif yer almıştır. Bu motifin üst kısmında ortada beş kollu bir yıldız ve bunun sağında ve solunda yer alan birer hilal motifi görülmektedir. Bu düzenlemenin iki yanını beş kollu on beş adet yıldız çevrelemektedir. Bu süslemenin hemen solunda ve bitişik yapılmış bir sancak tasviri bulunmaktadır. Yarısı tahrip olmuş sancağın yeşil zemini üzerinde bir hilal ve beş kollu yıldız kompozisyonu vardır. Sancağın tepesinde de yine hilal şeklinde bir alem yer almaktadır. Bu bölümün altında bir kısmı tahrip olmuş beş adet arma motifine benzeyen süslemeler mevcuttur. Armanın etrafında oval yazının alt satırında “Can-ı cânân-ı cihan yani Hamid Han yaşasın” yazılıdır.</p> <p>Sancağın orta kısmında oval bir çerçeve oluşturan yazı düzenlemesinin sağında dört, solunda dört adet olmak üzere toplam sekiz adet hilal motifi bulunmaktadır. Ağız kısmı sağa doğru açık olan bu hilallerden dört adedi oval çerçeveye daha yakın dört adedi ise sancağın yan bordürlerine daha yakın yapılmıştır. Hilal motiflerinin içinde yazılar bulunmaktadır.</p> <p>Sancağın ortasındaki oval yazının hemen yanında sağ taraftaki hilallerde “Mikail ve Cebrail” sol taraftaki hilallerde “İsrafil ve Azrail” yazılıdır. Sancağın ortasındaki oval yazının sancak şeridine yakın olan sağ taraftaki hilallerde “Osman ve Hasan” soldaki hilallerde ise “Ali ve Hüseyin” adları yazılıdır.</p> <p>Sancak yatay olarak konularak yazılar okunduğunda, sancağın en üstündeki bordürde “Saf Suresi 13. Ayeti”, en sağındaki kenar en üstte “Besmele” ve solda “Allah” ve “Ömer ” ismi yazılmıştır.</p> <p>Sancağın en altındaki bordürde “Fetih suresinin birinci ayeti” , sancağın en sol kenarında (en sağdaki besmelenin karşısı) “Enbiya suresi 107. Ayet” ve bu yazı şeridinin sağında ve solunda “Muhammed” “Ebubekir” isimleri yazmaktadır.</p> <p>Sancağın açık krem zemininin sağında “Kelime-i Tevhid” ve bu bölümün sağ üst ve altındaki hilallerde “Hüseyin ve Osman”, Kelime-i Tevhid yazısının altında “Maşallah” sağ ve solunda “Cebrail ve Mikail” yazılmıştır.</p> <p>Sancağın ortasındaki oval yazı çerçevesinin üstünde kaynaklarda kudsî hadis olarak geçen “<i>levlake levlak lema halaktu'l-eflak</i>” bu oval yazı çerçevesinin altında ise “Kalem suresinin 4. ayeti ” okunmaktadır. Sancağın ortasındaki oval yazı çerçevesinin hemen solundaki Melek isimlerinin solundaki tek satırda “Urfa sancağı efrad-ı muvazzafesinin Ceddü'l-Enbiya İbrahim Halillullah hazretlerine yadigârlarıdır ” yazmaktadır. Bu cümlemin hemen altında ise “sene 1319 ” tarihi düşülmüştür.</p>
<p>Üzerindeki Yazılar</p>	<p>Sancak yatay olarak konularak yazılar okunmuştur.</p> <p>Sancağın En üstü: “ Saf Suresi 13. Ayeti ”</p> <p>نُصِرْ مِنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ</p> <p>“Nasrun minallahi ve fethun karib”</p> <p>Türkçesi: “Allah’tan yardım ve yakın bir fetih. Müminleri (bunlarla) müjdele”</p> <p>Sancağın en sağındaki kenar en üstte “Besmele” ve solda “Allah” ve “Ömer” ismi yazılmış.</p>

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ "الله" عمر

Hilallerin içinde

Sancağın ortasındaki oval yazının hemen yanında sağtarafındaki hilallerde "Mikail ve Cebrail" **sol tarafındaki hilallerde** "İsrafil ve Azrail" yazılıdır.

Sancağın ortasındaki oval yazının sancak şeridine yakın olan sağ taraftaki hilallerde "Osman ve Hasan" **soldaki hilallerde ise** "Ali ve Hüseyin" adları yazılıdır.

Sancağın En altı: "Fetih suresinin birinci ayeti

إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُّبِينًا

"İnnâ fetahnâ leke fethan mubînâ "

Türkçesi: Biz sana doğrusu apaçık bir fetih ihsan ettik.

Sancak yatay olarak konularak yazılar okunduğunda;

Sancağın en sol kenarı (en sağdaki besmelenin karşısı)

"Enbiya suresi 107. Ayet"

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ

"Vema ersalnâke illa rahmeten lil alemin"

Türkçesi: " Şüphesiz biz seni alemlere rahmet olarak gönderdik "

Bunun sağında ve solunda; "Muhammed" "Ebubekir" isimleri yazılmıştır.

محمد" ابو بكر

Sancağın beyaz zemininin sağında; "Kelime-i Tevhid"

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ الرَّسُولُ اللَّهُ

"La ilahe illallah Muhammedün resûlullah"

Türkçesi: " Allah'tan başka Tanrı yoktur, Muhammed Allah'ın elçisidir."

Bu bölümün sağ üst ve altında hilallerde;

"Hüseyin ve Osman", Kelime-i Tevhid'in altında "Maşallah" sağ ve solunda "Cebrail ve Mikail" yazılıdır.

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ الرَّسُولُ اللَّهُ "حسين" عثمان" ما شا الله" جبرائيل ميكائيل

Sancak yatay olarak konularak yazılar okunduğunda;

Beyaz zeminin ve oval yazının üstünde; "levlake levlak lema halaktu'l-eflak"

(Kaynaklarda kudsi hadis olarak geçiyor)

لولاك لولاك لما خلقت الأفلاك

Türkçesi; "Sen olmasaydın alemleri yaratmazdım"

Beyaz zeminin altında; " Kalem suresinin 4.ayeti "

وَأَنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ

"Ve inneke le'ala hulukin azim"

Türkçesi; Şüphesiz sen(Muhammed) üstün bir fazilet ve ahlaka sahipsin.

Ortada; "Tuğralı Tanzimat arması " bulunmaktadır.

Armanın etrafında oval yazının alt satırında; "Can-ı cânân-ı cihan yani Hamid Han yaşasın" yazılıdır.

("İl.Abdülhamid Han'dan" övgüyle bahseden bir kıta farsça kaside vardır.)

Oval yazının altında sağ ve soldaki hilallerde; "Cebrail ve Azrail", عزرائيل,

üstünde sağ ve soldaki hilallerde "İsrafil ve Mikail" اسرافيل " yazılıdır.

Oval yazının hemen solundaki Melek isimlerinin solundaki tek satırda;

"Urfa sancağı efradı muvazzafesinin Ceddü'l-Enbiya İbrahim Halilül-

lah hazretlerine yadigârlarıdır” yazıyor. Bu cümlelerin hemen altında “sene 1319 – M.1901” tarihi var. Beyaz zeminin en solunda; “Ali ve Hüseyin” yazıyor. على " حسين

12.nolu sancak

Ölçüsü:	45x54 cm. (Şekil 12).
Kumaşı	Sancakta beyaz ipek kumaş kullanılmıştır.
Özelliği	Sancak üzerindeki yazılar koyu yeşil renkli iplerle işlenmiştir. Süslemede görülen çiçek ve yaprak motifleri ise kiremit rengi, yeşil, sarı, krem, kahverengi ve kırmızı renkli ipek kumaşlar kullanılarak sancak yüzeyine dikilmiştir. Sancak üzerinde herhangi bir tarih bulunmamaktadır. Sancakta beyaz ipek kumaş zemin üzerinde, koyu yeşil iplerle işlenmiş yazılar ve renkli ipek kumaşlarla yapılmış çiçek ve yaprak motiflerinden oluşan süsleme görülmektedir. Sancağın orta bölümünde iki satır yazı yer almaktadır. Üstte “Garik-i bahr-i isyanım”, altında da “Dahilek ya Resûlallah” yazılıdır.
Üzerindeki Süslemeler	Sancağın beyaz zeminini üzerinde, yazının hemen altında ve sağ ve sol kenarlarında kıvrık dallar arasında yer alan çiçek ve yaprak motiflerinden oluşan bitkisel kompozisyon görülmektedir. Süslemede dalların üzerinde yer alan kırmızı, kiremit rengi, yeşil, sarı, krem ve kahverengi ipek kumaşlar kullanılarak yapılan büyüklü küçüklü çiçekler arasında, yaprak motifleri yer almıştır.
Üzerindeki Yazılar	Sancak Üzerindeki Yazılar Birinci satır; “Garik-i bahr-i isyanım” İkinci Satır; “Dahilek ya Resûlallah” دخيلك يا رسول الله Türkçesi: Ben isyan denizinde boğulmuşum beni yanına al.

13.nolu sancak

Ölçüsü:	135x153 cm. (Şekil 13).
Kumaşı	Sancakta pembe ipek kumaş kullanılmıştır.
Özelliği	Sancak üzerindeki yazılar ve motifler gümüş ve bakır tellerle tel kırma tekniğinde işlenmiştir. Sancak üzerinde herhangi bir tarih bulunmamaktadır. Sancakta pembe ipek kumaş zemin üzerinde, gümüş ve bakır tellerle tel kırma tekniğinde işlenmiş yazı ve motifler görülmektedir. Sancağın en dışı bugün dört taraftan yaklaşık 2cm.genişliğindeki kahverengi bir kumaşla çerçevelenmiştir. En dıştaki bu bordürden yaklaşık

	<p>15cm. içerde gümüş ve bakır tela ile yapılmış ince bir bordür sancağın dört tarafını dolanmaktadır. Bu bordürde gümüş rengi tela bir dal gibi uzanmakta ve bakır tela ile yapılan yaprak motifleri belli aralıklarla dalın iki yanından dışarıya doğru uzanmaktadır.</p> <p>Sancağın üst kısmında ortada, "Besmele" yazmaktadır. Bunun hemen altında karşılıklı yapılmış iki hilal motifi ve ikisinin ortasında yer alan beş kollu bir yıldız motifi bulunmaktadır. Bu kompozisyonun hemen altında "Fetih suresinin birinci ayeti" yazmaktadır. Yazının altında, bir yıldız motifinin iki kolu ve onun altına yapılmış ağız kısmı yukarıya doğru bakan bir hilal motifinin büyük bir kısmı görülmektedir. Hilal motifinin içinde uzun bir dalın iki yanında belli aralıklarla yapılmış iki yana doğru uzanan yaprak motifleriyle yapılmış bitkisel bir süsleme yer almaktadır. Bu düzenlemenin altında kalan sancağın en alt kısmında "Saff Suresi 13.ayet" yazılmıştır.</p>
Üzerindeki Yazılar	<p>En üst: " Besmele "</p> <p>بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ "Bismillahirrahmânirrahîm" İkinci satır: Fetih suresinin birinci ayeti" إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُّبِينًا "İnnâ fetahnâ leke fethan mubînâ" Türkçesi: " Biz sana doğrusu apaçık bir fetih ihsan ettik " En altta: "Saff Suresi 13.ayet" نَصْرٌ مِّنَ اللّٰهِ وَفَتْحٌ قَرِیْبٌ "Nasrun minallahi ve fethun karib" Türkçesi: "Allah'tan yardım ve yakın bir fetih. Müminleri (bunlarla) müjdele"</p>

DEĞERLENDİRME

Urfa Dede Osman Avni dergâhına ait 13 adet sancak, kullanılan kumaşların cinsi, rengi, yapım ve süsleme teknikleri, süslemede görülen motif ve kompozisyonlar, yazıların içeriği, sancakların ait olduğu dönem ve aynı dönemde görülen benzer örnekleriyle incelenip değerlendirilmiştir.

Sancaklarda Kullanılan Kumaşlar ve Yapım Teknikleri

Sancaklarda genellikle ipek kumaş kullanımı görülmektedir.¹³ 1, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13 numaralı sancaklarda ipek kumaş (Şekil 1,3,5,6,7,8,9,10,11,12,13), 2 numaralı sancakta kutnu kumaş (Şekil 2), 4 numaralı sancakta ipek saten kumaş (Şekil 4) ve 6 numaralı sancakta da saten kumaş (Şekil 6) kullanılmıştır.

Sancakların bir kısmı tek renkli kumaştan, bir kısmı da birkaç farklı renkteki kumaşın birbiriyle birleştirilmesinden oluşmuştur. 1 numaralı sancakta krem-kızıl kahve bir arada(Şekil 1), 2, 10 numaralı sancaklarda kırmızı(Şekil 2,10), 3 numaralı sancakta lacivert-pembe-sarı-kırmızı bir arada (Şekil 3), 4 numaralı sancakta yeşil (Şekil 4), 5 numaralı sancakta lacivert (Şekil 5), 6, 9, 11 numaralı sancaklarda krem(Şekil 6,9,11), 7 numaralı sancakta krem-kahve-yeşil (Şekil 7), 12 numaralı sancakta beyaz (Şekil 12), 13 numaralı sancakta pembe

¹³Sancaklar ilk bulunduğu iklim şartlarından dolayı, nem, rutubet, sıcaktan oldukça tahrip olmuş durumdaydılar. Daha sonra yenilenmeleri yaptırılarak bugünkü halini almışlardır.

renkli kumaş (Şekil 13) kullanılmıştır.

Sancaklarda yapım tekniği dokumadır. Yazı ve süsleme tekniği olarak işleme, aplike ve baskı görülmektedir. 1, 3, 7, 9, 12 numaralı sancaklarda aplike tekniği (Şekil 1,3,7,9,12), 2, 4, 5, 8, 9, 10, 11, 13 numaralı sancaklarda işleme tekniği (Şekil 2,4,5,8,9,10,11,13), 3, 6, 8 numaralı sancaklarda baskı tekniği görülmektedir (Şekil 3,6,8).

Sancakların kenarlarını çevreleyen bordürler bir kısmında farklı renk kumaş dikilerek bir kısmında da sancağın kenarının kıvrılması ile yapılmıştır. Kenar bordürlerindeki bazı örneklerde süsleme görülürken bazıları boş bırakılmıştır. Sancakların bir kısmında da iplerle yapılmış saçak eserin etrafını dolandırmaktadır. 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13 numaralı sancakların kenarları farklı bir kumaşın dikilmesiyle oluşturulurken (Şekil 2,3,5,6,7,8,9, 10,11,13), 12 numaralı sancağın kenar temizlemesi kenarların iplikle kıvrılmasıyla yapılmıştır (Şekil 12), 1, 4 numaralı sancakların kenarları ise ip ile yapılmış püsküllü saçaklıdır (Şekil 1,4).

Sancaklardaki Süslemeler

Sancaklarda, nesneli, bitkisel ve geometrik motiflerden oluşan süsleme görülmektedir. 2, 3, 7, 9, 11, 12, 13 numaralı sancaklarda nesneli, geometrik ve bitkisel süslemeler yazı ile bir arada yer almaktadır (Şekil 2,3,7,9,11,12,13).

Bitkisel ve geometrik motiflerden oluşan süsleme, 2 numaralı sancakta yan yana ve eşit aralıklarla üst üste sıralanmış zikzaklardan oluşan bir düzenlemenin üst ve alttaki sivri uçlarına gelecek şekilde birer palmet motifinin yapılmasıyla oluşmuştur (Şekil 2). 12 numaralı sancakta kıvrık dallar arasında yer alan çiçek ve yapraklarla yapılmış bitkisel süsleme görülmektedir (Şekil 12).

Nesneli süsleme, 3, 7, 9, 11, 13 numaralı sancaklarda hilal, yıldız ve ay yıldız kompozisyonu olarak görülmektedir (Şekil 3,7,9,11,13). Sancakların bazılarında hilal ve yıldız birbirinden bağımsız yapılırken, bazılarında hilal içerisinde beş, altı ve sekiz kollu yıldız şeklinde yapılmıştır. Süslemede görülen hilallerin bir kısmının içinde de yazı yer almaktadır. Türk devletlerinin bayrak ve sancaklarında kullanılan ay, yıldız, hilal sembolleri,¹⁴ tasavvuf kültüründe de sufilerin felsefi anlayışlarını, İslam dininin temel dayanağı olan Hz. Muhammed'in şahsında sembolleştirerek anlatılmıştır. Yunus Emre "Hak yarattı alemi, aşkına Muhammed'in, Ay-ü günü yarattı, şevkine Muhammed'in" diyerek, gecenin ışığı ay ve gündüzün aydınlığı olan gün; yani güneşin Hz. Muhammed'in nurundan yaratıldığını ifade etmektedir. Güneşten aldığı ışığı yansıtan ay gibi kulu da Allah'ın manasını yansıtmaktadır. Bu anlamda hilalin İslam nurunu, yıldızın ise o nuru saçan Allah'ın kulu ve resulü Muhammed'i sembolize ettiği söylenmektedir.¹⁵

Nesneli süslemede görülen Zülfikar 7 nolu sancakta tasvir edilmiştir (Şekil

¹⁴ Kurtoğlu, *Türk Bayrağı ve Ay yıldız*;7. Emel Esin, "Kün-Ay (Ay-yıldız motifinin proto-Türk devirden Hakanlılara kadar ikonografisi)", *Türk Tarih Kongresi VII*, c.1. (1970), 313-359; Mefküre Mollaoğlu, "Gün-Ay Kültü ve Türk Bayrağında Ay ile Yıldız", *Türk Kültürü Aylık Dergisi* 389, (1995), 537-545; Mahmut Enes Soysal, "Tarihsel Süreçte Bayrak ve Sancaklarımız", 209.

¹⁵ Aysen Soysaldı, Ebru Gök Çatalkaya, "Türk Kumaşlarında Görülen Ay-Yıldız Motifi", *Millî Folklor* 126, (2020), 136-152.

7). Hz. Muhammed'e ait olan ucu çatallı bu kılıcı, Hz. Muhammed'in, Hz. Ali'ye "Lâ fetâ illâ Alî lâ seyfe illâ Zülfikar" "Ali'den başka yiğit, Zülfikar'dan başka kılıç yoktur" nidasıyla verdiği rivayet edilmektedir.¹⁶Zülfikar tasvirli sancaklar Osmanlı Döneminde daha çok yeniçeri sancaklarında görülmektedir. Ayrıca Osmanlı donanmasında padişaha ya da padişah tarafından sefer için görevlendirilen paşalara ait Zülfikarlı sancaklar bulunmaktadır. Bununla beraber beylerbeyi ve vezir rütbesinde olan paşalar da sancaklarında Zülfikar tasviri kullanmışlardır.¹⁷

Sancaklardaki Yazılar

Sancaklarda yazıların içeriği, ayetler, Kelime-i Tevhid, Besmele, hadis, Allah, Muhammed, dört halifenin isimleri, dört meleğin isimleri, peygamberin to-runlarının isimleri, bazı dualar ve nidalar, tevhidi ifade eden yazılar, bilgi veren yazılar, tuğra ile bazı sancaklarda da tarihlerden oluşmaktadır.

Sancakların tamamının üzerinde yazı görülmektedir. Yazılar genellikle sancağın tüm yüzeyini kaplamıştır, bazı örneklerde ise yazı süsleme ile bir arada yer almıştır. 1, 4, 5, 6, 8 nolu sancaklarda sadece yazı kompozisyonları görülmektedir, diğer sancaklarda ise yazı süsleme ile beraber yapılmıştır (Şekil 1,4,5,6,8).

Sancak Üzerinde Yazılmış Ayetler

"Fetih Suresi birinci ve ikinci ayeti", "İhlas Suresi" ; "Fatiha Suresi", "Hud Sûresi, 41. ayetin bir kısmı", "Bakara Sûresi 255. Ayeti - Âyetü'l-Kürsî", "Enbiya Suresi'nin 69. Ayeti", "Nisa Sûresi 125. ayetinin son kısmı", "Saff Suresi 13.ayet", "Enbiya suresi 107. Ayet", "Neml suresi30. Ayeti", "Kalem suresinin 4.ayeti" dir. Kaynaklarda, Hz. Peygamber dönemindeki sancaklarda da, incelediğimiz sancaklarda yer alan ayetlerden Fetih Suresi birinci ve ikinci ayet, Saff Suresi 13.ayet yazılı olduğu geçmektedir.¹⁸

Sancak Üzerinde Yazılmış Hadis

"levlake levlak lema halaktu'l-eflak" kaynaklarda kudsi hadis olarak geçmektedir.¹⁹

Sancak Üzerinde Yazılmış Dua ve Nidalar

"Rabbi Yessir duası", "Medet Ya Allah", "Şefaât Ya Resulallah", "Ya Seyyide'l-Murselin", "padişahım çok yaşa", "Ya ilahe'l-âlemin ve ya hayra'n-nâsirîn", "Can-ı cânân-ı cihan yani Hamid Han yaşasın", "Garik-i bahr-i isyanım Dahilek ya Resûlallah" yazılmıştır.

Sancak Üzerinde Yazılmış Tevhidi ifade eden yazılar

"Kelime-i Tevhid"- "la ilahe illallah Muhammedün resûlullah"

"La ilahe illallahu'l- melikü'l- Hakku'l-Mübin", "Muhammedun Resulullahi sadıku'l- va'di'l- emin" görülmektedir.

¹⁶ Abdülbaki Gölpınarlı, *Tasavvufun Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri*. İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevi, 1977, 214.

¹⁷ Kurtoğlu, *Türk Bayrağı ve Ay yıldız*.

¹⁸ Erzurumlu Mustafa Darir Efendi, *Büyük İslam Tarihi*, (Çev. M. Faruk Gürtunca), C. 6, İstanbul t.y, s. 571-574.

¹⁹ Acluni, İsmail b. Muhammed, *Keşful-Hafa*, c.II, Mektebetü'l-İlmi-Hadis, s.190, hadis no.2123.

Sancak Üzerinde Yazılmış Dört Halife ve Melek İsimleri

“Hz.Ebubekir, Hz.Osman, Hz.Ömer ve Hz.Ali”, dört meleğin isimleri; “İsrafil, Mikail, Cebrail ve Azrail” okunmaktadır.

Sancak Üzerinde Yazılmış Peygamberimizin Torunlarının İsimleri

“Hz.Hasan ve Hz.Hüseyin” isimleri yazılmıştır.

Sancak Üzerinde Yazılmış Bilgi Veren Yazılar

“İbrahim Halilullah”, “İbrahim Halilullah makam-ı şerifine yüz on beş kur’ası efrad-ı şahane yadigarıdır”, “Hâzâ ‘alemu makam-ı Halilullah Salavatullahi Nebiyyinâ ve aleyhi”, “Cedd-i pâkimiz İbrahim Halilullah makamı Urfa Redif taburu efrad-ı şahanesinin yadigârı”, “Urfa sancağı efrad-ı muvazzafesinin Ceddü'l-Enbiya İbrahim Halilullah hazretlerine yadigârlarıdır”, “Maşallah”tır.

Sancak Üzerinde Yazılmış Tuğra

“II. Abdülhamid’in tuğrası” “El Gazi Abdülhamid Han bin Abdülmecid El Muzaffer daimen” yazılmıştır. Tuğra, 10 numaralı sancakta II.Abdülhamid’in tuğrası olarak görülmektedir (Şekil 10). Padişahın ismini taşıyan ve onun imzası gibi olan tuğra²⁰, Osmanlı Döneminde sancaklarda çok fazlaca kullanılmış ve devletin sembolü ve arması gibi olmuştur. İncelediğimiz sancakta II.Abdülhamid, kendi tuğrasının yanında “Gazi” mahlasını ve “Han, muzaffer, muzaffer daima, el muzaffer” gibi unvanlarını da kullanmıştır.

Sancakların Tarihlemesi

Sancaklardan beş tanesinin üzerinde tarih bulunmaktadır. En erken tarih H.1305/ M.1887’dir. (7 numaralı sancak, şekil 7). Diğer tarihler H.1318/ M.1900 (6 numaralı sancak, şekil 6), H.1319/ M.1901 (11 numaralı sancak, şekil 11), H.1321/ M.1902 (4 numaralı sancak, şekil 4), H.1324/ M.1906’dır (10 numaralı sancak, şekil). Bu sancakların Osmanlı Dönemine ait olduğu görülmektedir. Üzerinde tarih yazılı olmayan sancaklar malzeme, teknik, süsleme, yazı gibi özellikleriyle tarih bulunan sancaklara benzemektedirler. Bu sebeple sancakların tamamını 19.yüzyıl sonu ve 20.yüzyıl başına tarihlendirmek mümkündür.

Sancaklardan beş tanesinde, Hz.İbrahim’in ismi ve Halilullah makamına hediye edildiği yazmaktadır. 4 numaralı sancakta (Şekil 4), “İbrahim Halilullah makam-ı şerifine yüz on beş kur’ası efrad-ı şahane yadigarıdır”, 6 numaralı sancakta (Şekil 6), “Bu Halilullah makamının alemidir. Bizim peygamberimize ve ona salat olsun”, 7 numaralı sancakta (Şekil 7), “Allah dostu İbrahim bizim efendimizdir”, 10 numaralı sancakta (Şekil 10) “Cedd-i pâkimiz İbrahim Halilullah makamı Urfa Redif taburu efrad-ı şahanesinin yadigârı”, 11 numaralı sancakta (Şekil 11) “Urfa sancağı efrad-ı muvazzafesinin Ceddü'l-Enbiya İbrahim Halilullah hazretlerine yadigârlarıdır” yazılıdır.

Osmanlı Döneminde surre²¹ gönderilen yerler içerisinde yer alan Urfa’da, Dede Osman Avni Dergahında bulunan ve Halilullah makamına hediye edildiği

²⁰ Kemal Özdemir, *Osmanlı Armaları*, (İstanbul: Dönence Basım Yayın Hizmetleri, 1997), 44-53.

²¹ Tufan Buzpınar, “Surre” *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul, 2009, c.37, 567-569.

yazan bu beş adet sancağın, Surre Alayı hediyeleri içerisinde yer almış olacağı ve kutsal mekan Hz.İbrahim makamının da içinde bulunduğu Mevlid-i Halil Camine²² bağışlanmış olacağı düşünülmektedir.

Sancaklar üzerinde işlenen Zülfikar, hilal, yıldız, ay-yıldız, tuğra, arma tasvirleri, yazı içeriği olarak, ayet, Kelime-i Tevhid, Besmele, Allah, Muhammed, dört halifenin isimleri, dört meleğin isimleri, peygamberin torunlarının isimleri, dua ve nida, tevhidi ifade eden yazılara yer verilmiş olması açısından Osmanlı Dönemine ait ve bugün İstanbul Deniz Müzesi, Topkapı Sarayı Müzesi, Ankara Etnografya Müzesi, Konya Mevlana Dergâhı Müzesi'nde, bulunan sancak örneklerine²³ benzemektedir.

Sonuç

Devlet geleneğinin temsilinde önemli bir sembolik alamet olan sancak, tekke kültüründe de önemli sembolik unsurlar arasında yer almıştır. Sancaklar tekke hayatında tasavvufi anlamlar taşıyarak, tarikatlarda temsili bir dilin aracı olmuşlardır. Tarikatlarda, yolun ve dinin önemli sembolleri arasında yer alan sancaklar, sahip olduğu manevi güçle bir sancak altında birliği ve beraberliği temsil etmişlerdir.

Urfa Dede Osman Avni Dergâhında bulunan toplam 13 adet sancak incelenmiştir. Üzerinde tarih yazılı olan sancakların tamamı Osmanlı Dönemine aittir ve en erken tarih H.1305/ M.1887'dir. Tarih bulunmayan sancaklarda malzeme, teknik, süsleme, yazı gibi özellikleriyle tarih bulunan sancaklara benzerliğinden dolayı, sancakları 19.yüzyıl sonu ve 20.yüzyıl başına tarihlendirmek mümkündür.

Sancaklarda genellikle ipek kumaş kullanılmıştır, yapım tekniği dokumadır. Yazı ve süslemede ise işleme, aplike ve baskı teknikleri görülmektedir. Sancakların tamamının üzerinde yazı bulunmaktadır, bazı örneklerde ise yazı süsleme ile bir arada yapılmıştır. Sancaklar üzerindeki yazıların büyük bir kısmı dini içerikli, süslemedeki kompozisyonlar ise nesnel, bitkisel ve geometrik motiflerden oluşmaktadır.

Funding / Finansman: This research received no external funding. / Bu araştırma herhangi bir dış fon almamıştır.

Conflicts of Interest / Çıkar Çatışması: The author declare no conflict of interest. / Yazar, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Kaynaklar

- » Acluni, İsmail b. Muhammed. *Keşful-Hafa*, 2.cilt. Mektebetu'l-İlmi-Hadis.
- » Arseven, Celal Esat. *Sanat Ansiklopedisi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1983.
- » Ayverdi, İlhan. *Kubbealtı Lügati*. 3.Cilt. İstanbul: Mas Matbaacılık, 2006.
- » Buzpınar, Ş.Tufan. " Surre". *Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 37.cilt, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay, (2009), 567-569.

²² Urfa'da Hz.İbrahim'in doğduğu varsayılan mağaranın yanında bulunan Mevlid-i Halil Camii, camide uzun yıllar hizmet etmiş ve bugün mezarı da caminin yanındaki hazirede bulunan Dede Osman Avni tarafından bir dergah gibi kullanıldığı için Dergah Camii adıyla da bilinmektedir. Hz.İbrahim Peygamber makamı olarak bilinen Urfa, Osmanlı Döneminde Anadolu'dan Haca giden kafilelerin önemli bir uğrak yeri olmuştur.

²³ Müge Kılıçkaya, İstanbul Deniz Müzesi'ndeki Osmanlı Dönemi Sancakları. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007; Ali Osman Uysal, Elif Ceylan Erol "Bir Grup Tarikat Sancağında Sanat ve Sembolizm", *Troyacademy* 6 (2), (2021), 562-586.

- » Erzurumlu Mustafa Darir Efendi, *Büyük İslam Tarihi*, (Çev. M. Faruk Gürtunca), 6.cilt, İstanbul t.y, s. 571-574.
- » Esin, Emel. "Kün-Ay (Ay-yıldız motifinin proto-Türk devirden Hakanlılara kadar ikonografisi)", *Türk Tarih Kongresi VII*, c.1. (1970), 313-359.
- » Gölpinarlı, Abdülbaki. *Tasavvufun Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri*. İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevi, 1977.
- » Güler, Gül. "Urfa Dede Avni Haziresindeki Tarihi Mezar Taşları", *Sufi Araştırmaları Dergisi* 5(9), (2014), 63-99.
- » Güler, Gül. "Urfa Mevlid-i Halil Camisi Haziresindeki Mezar Taşları", *Vakıflar Dergisi* (46), (2016), 141-158.
- » Gündüzöz, Güldane. "Tekke Hayatında Üç Muktedir Figür: Sancak, Alem Ve Tuğ", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırmaları*, 85, (2018), 161-181.
- » Kenan Rifâi. *Ahmed er-Rifâi*. İstanbul: Matbaa-i Âmire, 1340.
- » Kılıçkaya, Müge. İstanbul Deniz Müzesi'ndeki Osmanlı Dönemi Sancakları. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, 2007.
- » Kurtoglu, Fevzi. *Türk Bayrağı ve Ay yıldız*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1987.
- » Mollaoğlu, Mefkûre. "Gün-Ay Kültü ve Türk Bayrağında Ay ile Yıldız", *Türk Kültürü Aylık Dergisi* 389, (1995), 537-545.
- » Muhammed Hamidullah. *İslam Peygamberi*. İstanbul: İrfan Yayınları, 1993.
- » Özdemir, Kemal. *Osmanlı Arması*. İstanbul: Dönence Basım Yayın Hizmetleri, 1997.
- » Pakalın, Mehmet Zeki. *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*. 3.cilt. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi Yayınları, 2004.
- » Soysal, Mahmut Enes. "Tarihsel Süreçte Bayrak ve Sancaklarımız", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi* [TAED] 42, (2010), 209-239.
- » Soysaldı, Aysen- Çatalkaya Gök Ebru. "Türk Kumaşlarında Görülen Ay-Yıldız Motifi", *Millî Folklor* 126, (2020), 136-152.
- » Tahralı, Mustafa. "Rifâiyye". *Türkiye'de Tarikatlar Tarih ve Kültür*. Ed. Semih Ceyhan. İstanbul: İSAM Yayınları, 2015.
- » Uysal, Ali Osman - Erol Ceylan Elif. "Bir Grup Tarikat Sancağında Sanat ve Sembolizm", *Tro-yacademy* 6 (2), (2021), 562-586.
- » Uzunçarşılı, İ.Hakkı. *Osmanlı Devletinin Saray Teşkilatı*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1988.

Şekil 1. 1 numaralı sancak

Şekil 2. 2 numaralı sancak

Şekil 3. 3 numaralı sancak

Şekil 4. 4 numaralı sancak

Şekil 5. 5 numaralı sancak

Şekil 6. 6 numaralı sancak

Şekil 7. 7 numaralı sancak

Şekil 8. 8 numaralı sancak

Şekil 9. 9 numaralı sancak

Şekil 10. 10 numaralı sancak

Şekil 11. 11 numaralı sancak

Şekil 12. 12 numaralı sancak

Şekil 13. 13 numaralı sancak